

נייע פאליטישע באקאנטשאַפֿט

№ 128 Łódź, Czwartek, 4 czerwca 1931 r. ניינסער יאהרגאנג לאדז, דאנערשטאג י"ט סיון תרצ"א № 128

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 טעל. פערטראווער 21 טעל. 224-71

מורא'דיגע באהן-קאמאסטר אפע

עס זענען דערהרג'עט געווארען 4 פערזאן, 6 זענען שווער-פערוואונדעט

קופאז 24 №
פון גרויסען
פרעמיעז-קאנקורס
פון „נייעס פארקספלאס“
פרי זיך צו בעטייליגען אין פרעמיעז-
קאנקורס אין גענוג
צו צושטעלען בלויו 30 קופאנען

עס האלט שוין „גאר וואשנע“
מרויבט עסענווארג אין טימען בערלין
בערלין, 3. (ס.) אין פערשידענע טיילען
פון בערלין זענען היינט פארגעקומען שטיקלעך
פארגאמען אויף לעבענס-מיטל-ארטיקלען.
דערהויבט האט מען געוויבט עסענווארג.
די „עסען-קאפערס“ זענען בעשטאנען פון
קליינע גרופען מענשען פון 6 ביז 12 מאן.

קומענדיגע סעסיע פון סיים
וועט צונויפגערופען ווערען אויף
איינוסם אדער סעפטעמבער
ווארשא, 3. (טעלעפאניש) אין סיים אין
נאך דער קורצער בעלעבונג מחמת דער פערזאנ-
לינג פון „בבע“ און די רעפערעטע, פלישטענדיג
שילד געווארען.
מ'רעכענט, אז פון מיטען איינזעס קאן מען
זיך נישט ריכטען אין סיים אויף א גרעסערע
פערזאנלינג.
אויך דער צווייטער העלפט פון איינזעס
אדער אנהויב סעפטעמבער און פאראינגעזעהן
דאס צוזאמענרופען פון אן אויסערארדענטליכער
סייע-סעסיע.

גרויסע אפשפארונגען אין דער רעגירונג

צוויי מיניסטעריום ווערען פערמינירט
א סך אמתע ווערען אפגעשאפען.
די טעג וועלען צוויי מיניסטעריום פערמיני-
רינג ווערען און אין מיניסטעריום : דאס אגרא-
מיניסטעריום און פאר אגריקולטור.

דער טומעל ארום דעם נייעם עמיגראנטעז-ביל אין מיטשיגעז

דער טומעל ארום דעם נייעם עמיגראנטעז-ביל אין מיטשיגעז
דער טומעל ארום דעם נייעם עמיגראנטעז-ביל אין מיטשיגעז
דער טומעל ארום דעם נייעם עמיגראנטעז-ביל אין מיטשיגעז
דער טומעל ארום דעם נייעם עמיגראנטעז-ביל אין מיטשיגעז

געהיימנישפולער טויט פון א סאוויעטישען בעאמטעז

געהיימנישפולער טויט פון א סאוויעטישען בעאמטעז
געהיימנישפולער טויט פון א סאוויעטישען בעאמטעז
געהיימנישפולער טויט פון א סאוויעטישען בעאמטעז
געהיימנישפולער טויט פון א סאוויעטישען בעאמטעז

ווארשא, 3. (טעלעפאניש) פון אונזער קא-
רעספאנדענט. היינט 3.20 פארטאג אין צווישען די
סטאציעס פולאדזש-ארוואלין אויף דער לינע וואר-
שא-דעמבלין פארגעקומען א מוראדיגע צעהן-קא-
טאטראפע.
עס האבען זיך צוזאמענגעשטויסען אן אייליגע
משאצוג מיט א לאקאמאטיוו.
די מאַשניסטען האבען זיך בשום אופן נישט
געקאנט קיין עצה געבען און דער רעזולטאט פון
דעם צוזאמענשטויס איז געווען א שרעקליכער :
פון דעם משאצוג איז כהרף-עין געווארען א קור-
צע אש.
אין רעזולטאט זענען אין דער קאטאטראפע
דערהרגעט געווארען 4 באהן-ארייטער אין 6 זע-
נען זעהר שווער פערוואונדעט געווארען.
עס איז ארעסטירט געווארען אלס אומדירעק-
טער שולדיגער אין דער קאטאטראפע, דער ליי-
טער פון דער באהן-סטאציע גארוואלין, אנטאני
גאנשיאראווסקי.
די מאַשניסטען האבן זיך גענוצט ווען גרויסע, ביידע
לאקאמאטיווען זענען צושעדיגט. צעהן וואגאנען
צושמעטערט, און א גרויסער סכום סחורה קא-
ליע געווארען.
דער איבערייט אין דער קאטאטראפע וועט
דויערען ביז מארגען.
אלע צוגען, פאסאזשיר און משא, אין דער
ריכטונג צו לעמבערג, ראדאם, קאזעל, וואלבר-
גאנא, ווערען געווענדעט דורך שיערלעך, לוקאו,
דעמבלין.

בעהומעז די צווייטע ראטע פון דער שוועבעלעך-הלוואה

דאס געלד וועט ווערען פערווענדט
אויף צו פיהרען עפענטליכע ארבייטען
ווארשא, 3. (טעלעפאניש) די „באנק פאר-
סקי“ האט בעקומען די צווייטע ראטע פון דער
שוועבעלעך-הלוואה, אין דער הויך פון 140 מיליאן
זילענעס.
ווי מ'ניט איבער, וועט דאס געלד ווערען
געווענדט אויף צו פיהרען עפענטליכע ארבייטען.
די לוויה פון דער רעוואלוציע
יודישער מיידעל אין ווארשא
ווארשא, 3. (טעלעפאניש) פון אונזער קא-
רעספאנדענט. היינט מיטוואך 3 זייגער ביינאכט
איז פארגעקומען די לוויה פון דער דערהרג'עטער
מיידעל נעמ' דובינסקא, וועלכע איז זונטאג דער-
שאסען געווארען.
די לוויה איז פארגעקומען אונטער דער
שמירה פון פאליציי און דורכגעפיהרט האט זי
„חסד של אמת“.
אין צוזאמענשאנג מיט דער לוויה זענען פאר-
געקומען עטליכע קאמוניסטישע קליינע דעמאנסטרא-
ציעס, וועלכע זענען ליקוידירט געווארען דורך
דער פאליציי. עס זענען דא עטליכע צושלאגענע.

די ווירטשאפטליכע ראגע איז פוילדען רעדע פון גענעראל גורעצקי אין פאריז

דער רעפערעט האט געמאכט א זעהר גוטע
איינדרוק צווישען די אנוועזענע.
ווער וועט פערטרעטען
דעם דימיסיאנירעטען וויצע-מרינג-
מיניסטער?
ווארשא, 3. (טעלעפאניש) וואס שייך האט
ממלא מקום פון דעם דימיסיאנירעטען וויצע-מרינג-
מיניסטער רופט מען אן צוויי נעמען - פון דעם
איצטיגען פרעזעס פון דער „באנק גאספאראסטח-
קראיאווענא“, גענעראל גורעצקי און א צווייטער
צד האלט, אז איהם וועט פערטרעטען דער גענע-
ראל ליטווינאוויטש.

פאריז, 3. (טעל. 30). דער אמבאסאדאר
אלס אגענט פון ג.א.א. געמאלדען אין פאליציי-
פרעזידיום, און פאגאזשעו אין אראפגעשרינגען
פון 10-טען שטאק פון א „הימעלקאצע“ און זיך
דערהרגעט אויפן ארט-
עס האט זיך צווייגעוויזען, אז דאס פענסטער
פון וועלכען פאגאזשעו איז ארויסגעשרינגען גע-
הער צום לאקאל פון „אמטאג“ און עס איז פער-
ארדענט געווארען אן אויספארשינג.
די דאזיגע אויספארשינג זאל האבען זערווייל
ארויסגעוויזען אז פאגאזשעו איז פרייער דער-
שטאקען געווארען דריטן אגענט פון ג.א.א. און
דערנאך ארויסגעווארען געווארען פנינים צעהנטען
שטאק.
פאריז מיטגא האט געז. גורעצקי געהאלטען
א פארטראג ווענען די פויליש-פראנצויזישע עקא-
נאמישע בעציהונגען אין ווענען דער ווירטשאפט-
ליכער סיטואציע אין פוילען.
דער פרעזענט האט צ. א. געזאגט, אז ער
שטעלט פעסט מיט צופרידענהייט, דאס עס איז
דערגרייכט געווארען זעהר פיל פאר די לעצטע
פאר יאהר אין די פויליש-פראנצויזישע עקאנאמישע
פערזעהלעכענישען. אלס בעווייז דערצו קאן אונז
דינען דער פרט פון שליסען דעם אפמאך מיט א
פראנצויזישער גרופע בונגע בויצען און עקספלאטי-
רען די באהן הערבי-גוינא.

אגרויסע שמד = אפערע אין לאדז

אין לאדז איז ווידער פארגעקומען א גרויסע
שמד-אפערע. ס'עקוויטירט אין לאדז אזא שמד-
פאבריקעל, וואס לאזט זיך פון צייט צו צייט הע-
רען. און איצט ווידער האט מען אין דעם דאזיגען
פאבריקעל אפגעשטעלט דריי יודישע יונגעלייט,
אלץ ווערט געמאכט אונטער'ן מאנטעל פון וואל-
טאט און גאטספארבייטיגקייט.
היינטגען פוילישען שבועות, 7 א זייגער אינ-
דערמיה זענען פאר דער ווילא פון איינעם פון די
היגע גרויס-אינדוסטריעלער פערפארען עטליכע
אויטאס, פון דארט זענען אויסגעשטיגען פינף יוד-
ישע יונגעלייט אין בעגלייטונג פון עטליכע מענ-
שען. און דער דאזיגער ווילא פון גרויס-אינדוס-
טריעלער ה. האבען געזאלט אפגעשטעלט ווערען אלע
פינף יודישע יונגעלייט, צוויי פון זיי האבען זיך
אבער צווייגעווארען און דריי זענען אפגעשטעלט
ווארען.
דאס אפיהרען צום שמד פון די דריי יונגעלייט
איז פארגעקומען אויף פאלגענדען אופן : אויף וואל-
טאטס 127 האט א לאנגע צייט געוואוינט דער
מיסיאנער ראָזענבערג. ער איז געווען אַנגעשטעלט
אין דער באַזעלער מיסיע, בעקומען אַ גאַנץ יעהר
נעם געהאלט און גענוכט שעפּעלעך כדי זיי איבער-
צופיהרען אויפן רייכטיגען וועג; ער האט איינגע-
צודענט פאריז-געווינען, דיסקוסיעס, צווייגעווארען

אגרויסע שמד = אפערע אין לאדז

וויך שמדען און בעקומען דעם „ריכטיגען גלייב-
אבער אין דער באַציאָנאַליטעט זאלען זיי בלייבען
דען. אַט מיט דער טעאָריע האָט ער אַנגעהויבן
אַרומצואַרבייטען צווישען די באַפֿטיסטען, ער האָט
זיי אַנגעוויזען אויף דער גרויסער מצוה וואָס
וועלען האָבען, אויב זיי וועלען עפעס טון, כדי זיי
פערצופיהרען יודען צום קריסטליכען גלייבען. ער
ליכע לאָדזער רייכע באַפֿטיסטען האָבען זיך געלויבט
פערדויערען דעם קאַפּ, פֿון דעם משומד, און אַנגע-
הויבען צו סובסידירען ראָזענבערגס אַרבייט פֿון
אַרייבערפֿיהרען יודען צום קריסטליכען גלייבען.
ראָזענבערג האָט קודם כל זיך געדונגען אַ פֿרע-
(עצמ) זעה 5 טעג זייט

בראָשערן, ביכער און פֿון צייט צו צייט דורך פֿער-
שידענע הבטחות און צוזאָגעכצען געכאַפּט אַ פֿער-
בלאַנדזשעטע אָדער פֿערצווייפעלטע נשמה, און זי
איבערגעקערט צום רייכטיגען גלייבען.
דערצוהאלט מען אַבער, אז ראָזענבערג, אַ -
משומד פֿערשטעהט זיך - האָט צוליב פֿערשי-
דענע סיבות נישט אינגאַנצען נאָשאַ חן געווען ביי
דער באַזעלער מיסיע, און מ'האַט איהם פֿון דאָרט
משלח געווען.
אין אַבער דאָס פֿיפּיגע משומד'ל נישט געפֿאַ-
לען ביי זיך, און ער האָט אויסגעקלעהרט גאָר אַ
נייעם ענין. ער האָט צוגעקלעהרט אַ טעאָריע ווע-
גען יודען-קריסטען. דאָס הייסט, אז יודען זאלען

„נייער פארקמב לאמ“

פערשטארבענע באראנעסע ראטשילד — אנ'אמת'ע יודישע נשמה

שטייער-הנחות נור נישט פאר יודישע סוחרים

א שווערען קלאפ האט דאס סוחרים בע- קומען פון דער לעצטער אויסמעסטונג פון אומאן- שטייער, וואס איבערשטייט אפילו די צוהייערע פאנאזיע פון די אויסמעטער.

לכתחילה האט מען מורא געהאט אין די סוחרישע קרייזען, אז מען זאל חס ושלום נישט שאצען ווי פארצייטן, קאזש דער אומאן האט זיך דאך אין איצטיגען יאהר פאקטיש ביו איצט פערקלענערט מיט 75 פראצענט אין האלט נאך אין ווייטערע צוריקגעהען.

דיס גענוג מען האט נישט פערקלענערט די אויסמעסטונג, האט מען זי נאך אין מאנאט שטעט פערגרעסערט מיט דעם 4 פאקטורע ווי פארצייטן. אין דאס זענען אנגעוויפן געווארען אנעלכע קאלאסאלע סומען, וואס גישט בלויז ער פערמאגט זיי גישט. נאך די גאנצע סחורה, פאר וועלכער ער איז שולדיג זיינע זעלבליבער, בעטרעפט נישט קיין העלפט פון דעם, וואס מען הייסט איהם צאָהלען.

ווען מען האט געמוזט רעדוצירען די בעצאמען פערשטייט מיט 15 פראצענט, אויס וועלכע סיבות די קאנסומציע האט זיך פערקלענערט מיט 5 מאל 15 די געדולדיגע סוחרים, אין אַ גאנצע רייה פון שטעטלעך ווערען געמאכט פראטעסטירענדע אומאן ציעס, מען שליסט צו די געשעפטען אין מיטען וואַכענטאָג 12 אַ זיגער און געט געהט גרעמאל צו די שטייער-אמטען פראטעסטירען געגען דעם ביישפילאזען אומרעכט וואס עס געשעהט די אויס- געמאכטע און פערצווייפעלטע, הויפטזעכליך יר- דישע סוחרים.

צו וואלט נישט גוטיג געווען, אז די מאַסגע- ביגע פאקטאָרען זאלען זיך בעוואוסט ווערען פון די פאלגען, וואס אַזאַ פאָרגעהן איז עולל צוריסצו- רופען ביי די פערצווייפלטע סוחרים.

צו איז די זעלבסטמאָרד מגיפה אין די סוחרישע קרייזען נישט גענוג, כדי צו איבערצייגען, אז מען איז מיט דער שטייער-שוויק צו ווייט גענאָגען? און וואס די סוחרישע ליקוידאציעס פון גע- שעפטע וואס הערען גאַרנישט אויף?

געוואָרט האט מען, אז עס וועט קומען, וועלכע ענדערונג אין דעם שטייער פראבלעם צום בעסערען. אַ זעלבער ווען ער?

מיט עטליכע וואַכען צוריק האט מען אין פאָריו געבראָכט צו קבר ישראל די אלטע באַר- געסע טערעזע דע-ראַטשילד, ווי בעקאנטע קומען פאָר אין דער משפחה ראַטשילד שידוכים דער עיקר צווישען די מיטגלידער פון דער משפחה גומא, אויך טערעזע דע-ראַטשילד איז געווען די דריטע טאָכטער פון באַראָן שאַרף מאיר דע-ראַטשילד פון נעפאָל (אָנ'אייניקעל פון דעם אב-המשפחה פון דער סא- מליע ראַטשילד) און פון זיין שוועסטער-קינד לוי- איזע דע-ראַטשילד, זי איז געבוירען געוואָרן אין'ס יאהר 1846, אין עלטער פון 24 יאהר האט זי חתונה געהאט מיט איהר שוועסטער-קינד, מיט'ן באַראָן דושעמס ערוואַרד ראַטשילד, דער ווהן פון דעם לאַנדאָנער נאטאָניעל דע-ראַטשילד און פון שאַרף מאַטע דע-ראַטשילד, די עלטערע טאָכטער פון דעם שפּן פון דער פאָרזער ליניע פון די ראַט- שילדס, דושעמס דע-ראַטשילד, דאָס איז אויף אזא אופן געווען, אזוי צו זאָגען, אַ ראַטשילד פון אלע זייטען, אַ באַראָנעסע פון דורוח, אַ איסאָפּיעניש- פראנצויזיש-ענגלישע אַיסטאָקאָטיע פון קאָפּ ביו די פּיס, און אין דערוועלביגער צייט איז די באַראָ- געסע טערעזע דע-ראַטשילד אין פּערלויף פון איהר באַנצען לאַנגען לעבען (זי איז געשטאַרבען אין פּלעטער פון 84 יאהר) געווען אַ מיפּיש יודישע נוסע פרוי, ווי עס שילדערט איהר די יודישע טראַדיציע אין די מורה איראָפּאָטישע לענדער.

אין איהר פערזענליכען לעבען האט זי קיין גליק נישט געהאט. איהר מאַן, אַ קליגער ענערגי- שער סימפאטישער און געלערנטער מענטש, וועלכער האט זיך אַ סך פערנומען מיט פראַבלעמען פון יודישער נעשיכטע און האט פאָרטאָגירט די געזעל- שפּאַס פאַר יודישע וויסנשאַפּטען, איז געשטאַר- בען 11 יאהר נאָך דער חתונה, אין עלטער פון 86 יאהר. די יונגע פּאַרנאָה איז געבליבען אַליין מיט צוויי קינדער, דאָס צווייטע מאָל האט זי נישט חתונה געהאט און האט זיך אינגאנצען געווינדעט דער דערצייהונג פון די קינדער און דער וואַל- טעטיגקייט, אין משך פון 40 יאהר, ביי'ן לעצטען טאָג פון איהר לעבען, איז זי געווען אַ ביישפּיל פון אַ נוסע און וואַלענטע יודישער פרוי הן אין איהר פערזענליכען, הן אין געזעלשאַפּטליכען לעבען.

ווי מענטש אלע ראַטשילדער איז זי געווען זייער רעליגיעז און דעם טראַדיציענעלען זין מו"מ'ס וואָרט, יעדען פרייטאָג אָוערן פּלענט זי קומען אין דער סינאָגאָג אויף ריו דע לאַ וויקטואַר אין

פערשטארבענעם באראן ראביי זדק כהן, עטליכע וואַכען פאר איהר טויט האט זי זיך דערוואוסט, או די דאָזיגע שולע שטעהט אין א סנה געשע- סען צו ווערען צוליב מאַנעל אין געלד, זי איז פּעצעליע אַליין געקומען אויף דער זיצונג פון שול- קאמיטעט און האט ערקלערט, אז זי איז מנדב פאַר דער שולע 50 טויזענד פּראָג, די דאָזיגע גרבה האט געראטפועט די אינסטיטוציע, דאָס איז גע- ווען דער גרעסטער טרייסט און די גרעסטע נחמה פון דער אלטער באַראָנעסע אין די לעצטע שעה'ן פון איהר לעבען. אין דער רעדע, וועלכער דער איצטיגער גראַן ראביי איראָפּעל לעווי האט געהאל- טען איבער איהר אָפּענעם קבר, האט ער זייער צעהלט, אז עטליכע שעה פאַר'ן טויט האט, די אלטע באַראָנעסע מיט אַ צופרידענעם פנים געזאָגט צו איהם: „אלוה דער ענין מיט דער שולע פון לעצטע זאָג פון באַראָנעסע טערעזע דע-ראַטשילד, נאָנץ פאָריו“ האט געקענט און נעשעצט די אלטע באַראָנעסע — רייכע און אַרמע, יודען און קריסטען, אפילו סוואַ, ישראל, פראַנצאָסע, קאָסי, דער פּערלומירע-קעניג און דער אַרויסגעבער פון דעם אָפּען אַנטיסעמיטישען „אמי דיו פּעפּל“ און פון דעם אַריסטאָקראַטישען „פּינאַרע“ איז געוויס נישט קיין גרויסער יודען-פריינד, אָבער זיין אַראָן „פּינאַרע“ האט געשריבען נאָכ'ן טויט פון טערעזע דע-ראַט- שילד: „דאָס איז אַ דערהויבענע און זעהר נאָבעלע נשמה, וועלכע רופט אַרויס אַכטונג און ליבע, איהר לעבען איז געווען אזוי גראַד, אזוי ווירדיג, און איז געווען אינגאנצען געווינדעט אומגליקליכע און פּערשטייטענע, און אויך די פראנצויזישע רענ- יונג האט פּערשטאנען ווי געהעריג אַפּענענען און צו בעלויגען די שעהע טאָמען פון דער פּערשטאַר- בענער באַראָנעסע, זי האט בעקומען די בכבוד'דיגע אַפּערייכונג פון „לעושיאַן ד'אָנער“ און אַ ספעציעלע מעדאַל פון „פראנצויזישער דאנקבאַרקייט“, צו איהר לויב זענען געקומען די אַנגעזעהענעסטע מלכה-לייט און מיטגלידער פּו"מ'ס דיפּלעמאטישען קאַרוס: דער געוועזענער פראנצויזישער פּרעמיער-מיניסטער און איצטיגער מיניסטער פאַר אַנטי-קולטור טאָרדע, די אמבאַסאַדאָרען פון פּאַריז, און בראַזיליען, די גע- נעראַלע פאַ, באלעאָריס, לאַסאַן, א רייה רעלעגאַ- ציעס פון די אַנשטאַלעטען, וועלכע זי האט גענריג- דעט אָדער אַנטערשטיצט, און די בעסטע פון דער פראנצויזישער יודישער קהל.

איהר לויב איז געווען אַהן אַפּאָטעקע פון דאַנק און אַנערקענונג פאַר דאָס גרויס נוסע, וואָס זי באַראָנעסע טערעזע דע-ראַטשילד האט געטון אין פּערלויף פון איהר לאַנגען און שיינעם לעבען. י. שעכטמאַן

פּערלאָזען טילאַנד דעם זעלבען יאהר, (די ענטשפּרע- כענדיג דאַטען פאַר 1929 זענען: 60,212 און 57,365) דער אַנטערשטע נעהמט זיך דערפון, וואָס פיל פּער- זאָגען וועלכע קומען קיין א״י אויף וויזעס פון „טרעוועלערס“ פּערבלייבען אין לאַנד און בעקומען שפּעטער די ערלויבניש אויף שטענדיג צו בעזעצען זיך אין פּאַלעסטינאַ.

עמיגראנטען און טוריסטען-בעוועגונג אין ארץ-ישראל

ירושלים, (י"א) די פינאנסיעלע דערעסיע אין איראָפּאָ און אמעריקא האט אויך גרום געווען אַ פּערקלענערונג פון דער טוריסטען-בעוועגונג אין א״י, אין 1930 איז ארץ-ישראל בעזוכט געוואָ- רען דורך 5817 טוריסטען, בעת אין 1929 האָבען דאָס לאַנד בעזוכט 7687 טוריסטען, מען דאַרף בע- מערקען, אז דער אימיגראַציע-דעפּאַרטאַמענט פון דער ארץ-ישראל-רעגירונג אַנטערשטיצט „טוריס- טען“ פון „ריזענדע“ (טרעוועלערס), פּעררעכענדיג צו די לעצטע די פּערזאָנען, וואָס בלייבען אין לאַנד מעהר ווי דריי טעג. אין 1930 האָבן ארץ-ישראל בעזוכט 58,823 ריזענדע, פון וועלכע 56,450 האָבען

ענטשפאנינג פון דער לאגע אין מעהסיקע

די האַנדעלס-ליצענסען וועלען אַהן ספּע צוריקגע- קערט ווערען די אלע פּערזאָנען, ווענען וועלכע עס וועט פּעסטנעשעלט ווערען, או זיי האָבען דערויף רעכט, הוּז דער האַנדעלס-דעפּאַרטאַמענט פּעקומט טויזענדער פּעסיציעס, קענען זיי פּרעדייט ווערען בהדרגהדיג, עס וועלען נישט געמאכט ווע- רען קיין שום שוועריגקייטען פּערזאָנען, וועלכע וועלען זיין ביכולת אויף א געהעריגען אופן זיך אויסצושטימירען.

וואָס שייך אלע אימיגראַנטען, וואָס זענען נישט בעשעפּטיגט אין האַנדלעך אָדער אין אַנ- דער, איז די רעגירונג גרייט צו מאַכען זיי לעפּרדיי ערליכטערונגען און עווענטועל ערטיילען זיי פּר- שטיים, כדי זיי זאלען זיין ביכולת צו פּערנעמען זיך מיט לעגאַלע פּעשעפּטיגונגען. עטליכע דרייסיג ספּעדישע יודען האָבען בע- קומען די ערלויבעניש צו פּענען אַ קאַפּאָראַטיוו אין דער געגענד פון איזאַבּעלאַ לאַ קאַטאַליקאַ.

פּערלאָזען טילאַנד דעם זעלבען יאהר, (די ענטשפּרע- כענדיג דאַטען פאַר 1929 זענען: 60,212 און 57,365) דער אַנטערשטע נעהמט זיך דערפון, וואָס פיל פּער- זאָגען וועלכע קומען קיין א״י אויף וויזעס פון „טרעוועלערס“ פּערבלייבען אין לאַנד און בעקומען שפּעטער די ערלויבניש אויף שטענדיג צו בעזעצען זיך אין פּאַלעסטינאַ.

האנדרעס-וואהלעז איז ענגלאנד

אין די קאָנגרעס-וואַהלען אין ענגלאַנד 50 פּאַרלאַ- שטימען (4 מאַנדאַטען), די רעוויזיאָניסטען — 14 פּאַר- פּאַרצ, (2 מאַנדאַטען), פּוּלע-זיצן — 14 פּאַרלאַ- שטימען (1 מאַנדאַט), מורח — 12 פּאַרצ, (1 מאַנדאַט).

צוויי יאהר תפיסה פאר אנ'אונ- טערצינדער פון א שוהל אין בולגאריע

סאָפּיע (י"א) דאָס קרייזגעריכט אין פּאַר- נא (צפון-בולגאריע) האט בעטראכט דעם פּראָפּ- פון אַ משומד, אַ געוויסען פּאַוועל אַראַבאַן, וואָס כער האט אין גאַנצעמער פ. י. אַנטערזעכענדיג די אַרטיגע שוהל, אַראַבאַן איז פּערשעפט געוואָרען אויף צוויי יאהר תפיסה, דערפּי האט איהם זע- געריכט פּעררעכענט אַלס מילדערונג: האַמס-זע- דעם רעליגיעזען פּאַנאַסיום פון בע שולדיגען, וואָס כער האט געפרובט בעווייזען, אַז זיין טאַט איז פּע- בעצאָגען אַנטערזעך אַפּיעקט פון „רעליגיעזען איי- פּער“, בעת די געריכטס-פּערהאַנדלונגען האט זע- צאָהלרייך פּערזאַמעלטע פּובליקום אַפּט געמאַכט אַ- מאַנסטראַטישע אויסרופען געגען דער פּערזאָן פון אַראַבאַן.

ציוניסטען!

די קאנדידאט-**„עת לבנות“** צום 17 ציוניסטישען לאנגערעם טראגט דעם נומער וועלער! בעטייליגט זיך זונטאג אלע אין די וואהלען און שטימט פאר אונזער ליסטע אונזערע היפט-קאנדידאטען זענען: 5. לעוויעט, ד"ר י. גאמליב, ד"ר י. ראזענבלאט, ד"ר מ. הינדעס, משה לימאן, לאוויס א. יאעל, צאהן-ארצמ. רעזניק, 5. אורימאן, מ. מארכעווא.

אגרויסע שמד-אפערע אין לאדז

(ענד פון דער 1. זייט)
 טיגע וואוינבאג אויף שטעקעוויטש גאס 31 און דאס געבעט-הויז זיינס, דער דיסקוסיע-זאל געפינט זיך אויף באווארט 36. דאָרט אהין, האָט ראָזענבערג אָנגעהויבן אַרײַנצובאַרען יודישע יונגעלייט, און מיידלעך, מיט זיי דיסקוסירט און „געלערנט“ צוגע- זאגט עולם הזה און עולם הבא, נאָר זיי זאלען ווערען גלויביגע קריסטען, פון צייט צו צייט גיט זיך איהם און אַזאַ שטיקעל אַרבייט גופא, מיט עט זיך אַ יוד.

ראָזענבערג האָט אָבער בעשלאָסן אין לאָדז אָנצוהויבען אַנאַרבייט אין גאָר גרויסען פּערנעהם, אַ צו דעם צוועק האָט ער זיך אַראָפּגעברענגט אַ געהילף, אויך אַ משומד, אַ געוויסען שיף, און זיי אַרבייטען דאָ צוזאַמען, צו דער אַרבייט האָט ראַ- זענבערג געוואָרפט גרויסע סומען, קודם-כל פאַר זיין אויסהאַלט, און פאַר דער טעטיגקייט גופא, מיט עט ליכע וואָכען צוריק האָט ער העריבער געמאַכט אַ ווייניק קיין ענגלאַנד, שאַטלאַנד, האַלאַנד און אַזוי ווייטער, וואו ער האָט ווערברט רייכע באַאָטיסטען וועלכע האָבען זיך מתחיל געווען צו צעהלען כסדר גרעסערע סומען פאַר דער נוצליכער טעטיגקייט פון ראָזענבערג אין לאָדז, איצט ווען ער איז שוין געווען פּערזענלעך מיט געלד-מיטלען האָט ער זיך גענומען רוחבי צו אַרבייטען.

וועבערגין, אַ לאַנגע צייט האָט מען מיט די דאָזיגע פינף יונגעלייט בעוונדער געקעלט, מ'האָט זיי גער- מאַכט די בעסטע פאַרשלאָגען און סוף-כל-סוף זענען אַלע מרצה געוואָרען אַראָפּצוואַרפען פון זיך דעם לאַסט פון „שליכטען גלויבען“ און ווערען גלויביגע. בכדי צו בעגריסען די נייע גלויביגע איז ביי ראַ- זענבערגין אײַנגעפֿירט געוואָרען אַ גרויסאַרטיגע אויפנאַהמע, ס'ווען זיך צונויפּגעקומען זעהר אַנ- געוועהענע מענשען פון שטאָט און ראָזענבערג האָט פאַר זיי פאַרגעשטעלט די פינף מענשען וועלכע געהען אַרײַן אין דעם „נייעם, שעהנעם און ריכטי- גען לעבען“, ווי ער האָט זיך אויסגעדיקט.

דוד וואלף אויף אייר ווארמ אַנאַמעריקאנער ירושה

(- אין דער יודישער קהלה איז אָנגעקומען אַ בריף פֿון אַ וואַרשאווער אַוואָקאַט וועגען אַנ- אַמעריקאנער ירושה.
 ה'האַנדעלס זיך וועגען דעם, אַז אין חודש דעצעמבער 1930 איז אַטלאַנטיק-סיטי אין ניו- יאָרק געשאַרבען אַ נעוויסער טאָר וואָלף, די ירושה, וואָס דער פֿערשטאַרבנער האָט געלאָזען, איז בעשטימט פאַר זיינס אַ ברודער דוד וואָלף, וועלכער זאָל וואוינען אין לאָדז זיין אַדרעס איז נישט בעקאַנט. דוד וואָלף דערף זיך דעריבער ווענדען אין דער יודישער קהלה צום מאַגיסטראַט בונין.

די ווילנער טרופע (אנפ. מ. מואה) איז לאדזער שטאם-טעאטער

אין מיטען היינטיגען חודש קומט קיין לאָדז ווי די פֿאַריגע יאָהרען, די ווילנער טרופע אויף איהרע באַסטראַלען אין היינטיגען שטאָט-טעאטער.
 אַ חוץ די בעקאַנטע און פֿעליכטע לאָד- זער אַרטיסטען, די זייערען פון דער טרופע מרים אַרעסקא, יעקב ווייסליץ, סמחה נאַטאַן א. א. קו- מען אויך מיט דער טרופע די בעדייטענדסטע היינט צוטאָג אַקטיאָרען פון דער יודישער ביהנע א. סאַמבערג און מ. רובין (דער לעצטער וועט אויפֿטירען דאָ אין לאָדז, צו שלום עליכם'ס 10-טען יאָהרצייט זיין - 200 טויזענד).
 די טרופע בוענגט מיט אַ גאַנץ נייעם מאַ- דערוועס רעפּערטואַר, ניי אויפֿגעפֿאַסט הן רעזי- סעריש הן דעקאָראַטיוו פּראַיעקטירט פון פּוילישען מאַלער אַנדווע פּראַנאַשאַ.
 די טרופע ווי בעקאַנט פּיערט היינט איהר 15-יאָהריגען יוביליי, אין לאָדז האָט זיך שוין אַרגאַניזירט אַ יובל-קאַמיטעט צו פּיערען אויך דאָ ביי אונז אין לאָדז דעם יובל פון דער פּערזענלעכ- פּוילער ווילנער טרופע און אײַנגאַרדנען פאַר איהר דעם פּערזענלעך קבלת-פּנים.
 נעכטען איז אויך געקומען קיין לאָדז דער אַנפּיהרער מואה, וועלכער איז צוגעטרעטען אַדורכ- צופּיהרען די צאָרטיגונג-אַרבייט צו דער ערעם-זונגס-פּאַרשטעלונג.

היינט - פארלעזונג פון ראבערט שטריקער

היינט קומט פאַר אין פּילהאַרמאַניע אַ גרויסע פֿאַרלעזונג פון דעם אָנגעזעהענעם ציוניסטישען נומער אױס ווין אינוש. ראָבערט שטריקער, וועל- כער איז געווען איינער פון די נאָהענטסטע מיט- אַרבייטער פֿון ד"ר שטראַך אַרעזעל, ד"ר שטיי- קער וועט האַלטען אַרעפּערטאַט א. ד. ט. פּאַרנאָס בײַן איך געוואָרען אַ רעוויזיאָניסט?

פון דוד הערמאַן טעאטער

היינט, פּאַפּולערע פּאַרשטעלונג פון 75 נר, ביז 2 זל, פון דער לעצטענדער קאַמעדיע פון סאַוויטען לעבען, וואָס האָט אַרײַנגעברענגט בע- גייסטערונג און ענטזיקונג אויף די פּרײַערדיגע פּאַרשטעלונגען, מאַן, ווייב און רעוואָלוציע.
 מאַרגען, פּרײַטאָג, בענייאָנג פון אַ מעשה מיט הערשעלע אַטראַפּאָליע" פון מ. ל. ליפשיץ, מיט יאָסף קאַמען אין זיין אומפּערגעסליכע קעאַציע אַלס „הערשעלע“.

ראדיא-פראגראם דאנערשטאג ד. 4 יוני

11.45	גאטפערניסט. 12.05	ציט-סינגאַל.	
13.15	גראַמפּאַפּ-אָוויק. 25.13	סאַג - פּראַגראַם	
14.50	הססקה, 16.40	קאַנצערט. 17.10	פּראַגראַם
17.35	פּאַרטראַג. 19.10	קאַנצערט	
19.40	גראַמפּאַפּ-אָוויק. 19.55	פּאַרטראַג. 20.15	
ידועות טון וואַרשאַ, 21.30	לייכטע מוזיק. 22.15	פּעליקעטאָן. 22.45	געזאַנג-רעפּעטאַר: די גאַס 24.40

קאַמוניקאַטען.

קופאז
אויף איירדישער עצה
 גילטיג דאנערשטאג דעם 4-טען יוני
 אַ בעקאַנטער יודיסט
ערטיילט יודישע עצות
 פון 3 ביז 4 אַ זיגער נאָכמאַטאָג אין רעדאַק- ציע פון אונזער צייטונג, פּיעטריקאווער 21.
 אינטערפּאַסען דאַרפֿען מיטברענגען דעם קופאָן פון „נייעס פּאַלקאַטאַ“ פון דעם זעלבן טאָג.

הריינער פעליעטאז

קהלה-היז

קיים דערואַרט זיך אויף אַביסעל רעגען. עס האָט פאַרס געהאַלפֿען די תּפּילת גשם, און מען קען זיך געהמען צו דער פֿען און אַפּרעהען פון האַר- צען. עפעס אַ קלייביגקייט וואָס עס האָט זיך אַפּ- געטון אין די הויכע ספּערען. גאָך די גוטע פּרעסט און די פּרייהלינגס-ווינטען זענען מיר מוכה געוואָרען מיט אַ היץ ה'יירח! און איהר מיינס געוויס נאָר מ'זעט דער וועגהיץ, וואָס היילט אַן קרומע און אַזויס געבוירענע פון צרות און פּאַראַדעס רוקענס אונ- זערע, דאָס איז דאָס וועניגסטע, דער עיקרהיץ איהר געווען אין מאַי די געזעלשאַפֿטליכע און פּאַנסטוואַזע היץ די שטראַלען זענען אַרײַנגעדרינגען נישט נאָר אין אונזערע קערפּערס, און אונזערע מוחות, זי האָט אונז אַזוי שאַרק אַרומגענומען און האָט אַ- רײַסגעצויגען דעם קליאָק פון די ביינער. מינ- סטאַרען האָבען זיך קיין אַרס נישט געפּינען, יעדער האָט געאַיילט זיך אַרײַנבאַפֿען אין שאַטען. די היץ האָט אויפֿגעהרערט די הויכע ערדישע ספּערען, צווישען די פּאַרטיע וואָס די היץ אַרײַסגעווען אַזאַ קאַלטען שווייס, און איין סאַנאַציע האָט זיך געמעגט מרחם זיין, אי, ביי אונז, אחינו בני ישראל איז דאָך קיין רייד נישט מען האָט געשוויצט (ליידער איז נאָך שוויצען די קראַנקהייט נאָך אַלץ געבליבען), עס איז אַזאַ פּאַרע פון דער היץ געגאַנ- גען, אַז אײַנער האָט דעם אַנדערען נישט דערקענט. העלפט דאָך דער רב"ש און אונזערע פּערזענלעכע בלאָזען אַרײַן אַ „קהלה-לוסט“ האָט מען זיך דאָך געדאַרפט דערפּרײַען, כּאָטש שירה זנגען, ווייזט זיך אַבער אַרײַס אַז דווקא די „קהלה-לוסט“ האָט נאָך מעהר ציבלאָזען דעם פעלישען פּיערע עס איז גע- וואָרען ר"ל אַ רויה מיט אַ ספּאַנט, נישט נאָר אין שטוב, נאָר דווקא אויף דער גאַנצער יודישער גאַס, אַנשטאַט זיך צו געהמען אַפּרײַנגען די לופט, אַ רײַסטייבער דעם טשאַד פון קאַפּ, צו מאַכען אַגודה אחת, איז געוואָרען אַגודות בקדוּת און ביהודעס. ער פּעס אַ קלייביגקייט דרייסיג ליסטערענערע זענען אַרײַס אויפֿן וועג-שטיק מיט זייערע קעגנזע- מילא מיט קויהלען אויף זומער און ברויט אויף ווינטער זענען מיר דאָס פּערזענלעכע געוואָרען נאָך פון דער פּרײַערדיגער קהלה, נאָר וואָס זען, די פּרײַשע פּרנסים האָבען אונז געוויכערט מיט טולקע, סטטיפּענדיגעס, סאַבסידיעס און יעדערער פון אַ ספּע ציעלער שחיטה.

מען איז פון דער היץ כמעט משוגע געוואָרען מען האָט אײַבער דעם אַנדערען גערקט, גער- שטיקט, די פּאַלעס געריסען, שיער די בעד נישט געשניטען אויפֿן אַלטען אָפּן. די פּאָת נישט גע- שוירען, כּדי דער פּאַראַגראַף צוואַנגיג זאָל חל זיין אויף אַלעמען און אונטערשיד. מיט איין חזק'ס עס איז געווען ליהודים און אונזערע גוטע פּרײַנד האָבען טאַקע ביי דער היץ געוואַרמט די העפּד און געשמייכלעט. אַזוינס האָט אויפֿגעטון די „שטר- טשבע“ קהלה-לוסט. אַצינד זענען אַלע אַפּגעמאַכערט אַפּגעשמאַכט, אין קאַפּ דרעהט זיך אין האַרצען דריקט, מען קען זיך קיין אַרס נישט געפּינען, (אין דער ביינער גמינע פּערשטעהט זיך - פאַר אַלע- מען האָט דאָך נישט געסטייעט קיין בענקלעך.) אַבער נישט געדאַגהט יודען, גאַט איז אַ פּאַטער, ער האָט אָנגעהויבען אַרײַנצובלאָזען נאַטירליכע קיהלע לופט, אפּשר וועט מען אַצינד אַביסעל זיך זיך אַפּפּרײַשען, אַביסעל זיך אַפּפּרײַשען, דער סוואַנג וועט אוועקגעהן, אויף דער גאַס אונזערער וועט די לופט רייבער ווערען און אפּשר וועט אויך אונזערע רייסעריי-שגעון אַביסעל זיך אײַנסאַמעזען און זיך דערמאַנען אין דעם נצרך. דעם קראַנקען שוואַכען ישראליק, וואָס איהר קהלה פּערזענלעכע ווילט איהם היילען און ראַטעווען, כּילעבען עס איז שוין די העכסטע צייט אַז די ביסעל קיהלע לופט מן השמים זאָל אַרײַסבלאָזען די שלעכטע קהלה- לופט מן האדום.

מערדונג

וואה"ל זאָק טונ'ס אַרבייטענדען אַרץ-ישראל צום 17-טען ציוניסטישען קאַנגרעס
 ליסטע 5
 אַכטונג חברים! אלע חברים פון „התאחדות“, „פּעלי-ציון“, „החלוץ“, „השומר הצעיר“, „גורדוניה“, פּרײַהייט, „החלוץ-הצעיר“ ווערען אויפֿגעפֿאַדרט אין משך פון היינטיגען טאָג זיך צו מעלדען אין זייערע אַרגאַניזאַציעס בכדי זיך צו פּערזענלעכערירען צו דער וואה"ל-אַרבייט.
 חברים שטעלס זיך אַלע צו דער אַרבייט! דער וואה"ל-קאַמיטעט פון אַרבייטענדען אַרץ-ישראל

דר. באַרנע.

8-ינג, לעטניקעס!
 אנשטאט זיך באַרנע א בעט אויף אפּנוי-געלד פּערזעהט אייך בעסער פאַר'ן זעלבען געלד
 מיט אַנ'עכט פּאַטענטירט בעט מיט אַ מאַטראַזי
Palma-Patent
 וואָס איז אַלעמען בעקאַנט מיט זיין פּראַקטישקייט, דויערהאַפּטיגקייט און עסמעטישקייט מיט אַ גאַראַנטירט אויף 8 יאָהר.
 אויף לאַנער שטעט א גרויסער אויסוואַהל לעוואַקעס, פּעלד-בעמלעך, פּעלד- בענקלעך פּינף יונגעלייט זענען צוואַנגען אַפּטע אײַנגעהערעס ביי ראָזענבערגין, אין שיפּין, זיי זענען אַבער געווען פון די שוואַכערע און האָבען זיך לייכט אונטערגעגעבען אונטער'ן איינפלוס פון ראַ-
 רעפּעלע בעהאַנדלונג!
 פּאַבריקס-פּרײַזען!
 זעמליכע רעפּערטורען;
היום לאָדז, פּוילנאַצנאַ 24, טעל. 85-131 דעטייל

נייער פארשטאנד פון די באהנען

גילטיג פון 15-טען מאי

לאדער פארשטאנד-באהן

פארהט אפ:

קיין קאלושקי	0.35
קיין קאלושקי (פערבינדונג מיט ווארשא)	1.45
קיין קאלושקי (פערבינדונג טשענסטאקאוו)	2.45
קיין קאלושקי (פערבינדונג ווארשא)	5.50
קיין קאלושקי	6.50
שעלצונג קיין ווארשא	7.45
קיין קאלושקי (זונטאג און חמא)	9.02
קיין קאלושקי	9.50
קיין קאלושקי	10.56
קיין קאלושקי (פערבינדונג מיט ווארשא)	11.35
קיין קאלושקי (פערבינדונג מיט ווארשא)	13.58
קיין קאלושקי	15.05
קיין קאלושקי	15.25
קיין קאלושקי (פערבינדונג טשענסטאקאוו)	16.05
קיין קאלושקי (פערבינדונג ווארשא)	16.55
קיין קאלושקי	17.50
קיין קאלושקי (פערבינדונג ווארשא)	18.30
שעלצונג קיין ווארשא מיט רעסטאראן	19.10
קיין קאלושקי	19.30
קיין קאלושקי	20.20
קיין קאלושקי (פערבינדונג קאטאוויץ)	21.20
קיין קאלושקי (פערבינדונג ווארשא)	21.55

קומט און:

פון קאלושקי (פערב. מיט ווארשא)	2.26
פון קאלושקי	4.15
"	5.35
"	6.55
"	7.19
"	7.34
"	7.50
"	8.37
פון טשענסטאקאוו	9.19
פון קאלושקי (מאנטאג און נאך חמא)	9.55
פון קאלושקי (פערבינדונג מיט ווארשא)	10.27
פון קאלושקי	13.02
פון קאלושקי (פערבינדונג ווארשא)	14.47
פון ווארשא (מיט רעסטאראן-וואגאן)	16.10
פון קאלושקי (פערבינדונג ווארשא)	17.37
פון קאלושקי	19.59
פון ווארשא	20.45
פון קאלושקי (בלויז אין חמא-טעג)	21.24
פון קאלושקי (בלויז אין חמא - טעג)	22.02
פון קאלושקי	22.52
פון קאלושקי	23.10
פון קאלושקי	23.42

הארטער באהן

פון קוטנא-פלאצק 22.28

פארהט אפ:

קיין קוטנא-פלאצק	0.32
קיין הערבראונע-קאטאוויץ (זר-וואגאן)	0.42
קיין קאטאוויץ-לעסנא	1.18
שעלצונג קיין ווארשא (דורך א.ס.ס.)	2.47
שעלצונג קיין ווארשא	3.51
קיין ווארשא	5.04
קיין פויוען	6.40
שעלצונג קיין ווארשא	7.38
קיין קאלושקי	8.35
קיין לאסק (קאלומני)	9.05
שעלצונג קיין פויוען	9.35
קיין קוטנא	9.45
קיין פויוען	11.45
קיין קוטנא	12.25
שעלצונג ווארשא	13.10
קיין לאסק	13.40
קיין פויוען	15.10
קיין קוטנא-פלאצק	15.20
קיין לאוויטש	15.35
קיין נאווי-הערבי טשענסטאקאוו	17.40
קיין ווארשא	18.10
קיין קאטאוויץ-וויילקא	19.35
קיין לאסק	20.00
קיין לאוויטש	20.25
קיין לעמבערג (פערבינדונג בודאפעשט)	20.42
שעלצונג פויוען-בערלין (שלאך-וואגאן)	21.42
קיין קוטנא (פלאצק) גדיניע	22.00
קיין קאטאוויץ-קראקא	22.55

קומט און:

פון פויוען	0.21
פון ווארשא	1.00
שעלצונג ווארשא	3.39
שעלצונג פון ווארשא (דורך לעסנא-קאטאוויץ)	3.43
פון קוטנא-פלאצק	4.17
פון קאטאוויץ-וויילקא	4.49
פון הערבי-נאווע-קאטאוויץ (דורך זר)	5.25
פון קאטאוויץ-קאטאוויץ	6.21
פון לאסק (אין ווארשא)	7.10
שעלצונג פון פויוען-בערלין	7.30
פון לאוויטש	7.35
פון קוטנא-גדיניע (פלאצק)	8.05
פון קאטאוויץ-וויילקא	8.47
פון לעמבערג (שלאך-וואגאן 3. קלאס)	9.15
שעלצונג פון ווארשא	9.22
פון קוטנא (ווארשא)	10.55
פון ווארשא	11.30
פון פויוען	12.15
פון קוטנא-פלאצק	12.52
פון לאסק	15.30
פון פויוען	17.54
פון קאלושקי	18.50
פון נאווי-הערבי טשענסטאקאוו (זר-וואגאן)	19.40
פון קוטנא-פלאצק	19.45
שעלצונג בערלין-פויוען	20.20
פון ווארשא (שלאך און רעסטאראן-וואגאן)	21.34
פון לאסק (פרייטאג, שבת זונטאג, חמא)	21.48

זי דערצעהלט סודות פונם בערהמטטען לאנדאנער נאכט-קלוב

אין דעם „אמעריקאן“ ווערן דערצעהלט אונטער טערעסטאטע געשיכטעס פון דעם בערהמטטען לאנדאנער נאכט-קלוב, וועלכער געפינט זיך אין 43 בערלין סטריט. דערצעהלט ווערט עס פון דער טאכטער פון דער אייגענטימערין פון דעם דאווינג טאכט-קלוב.

פון אפמאג האט די מאטער געפיהרט דעם פלאץ אויף זעהר א בעשיידענעם אופן. בלויז טאג צען פלעגט מען קומען. אפילו שפאס פלעגט מען מזען מיטברענגען אייגענע. מיט דער צייט אבער האט זי געקראגען אפערליבעניש אויף שפאס און דארט האבען זיך אנגעפאנגען די ריכטיגע אומגעוועלט-אריסטאקראטישע הילאנקעס. נישט אפגעוועלט מען אריינלאזען אהין. דורכגעהן די טיר אין נומער 43 האט זיך געפאדערט א געוויסע רעקאמענדאציע פון עפעס א בבור'ען מאן אדער לייד, דערביי פלעגט מיינ מאטער טענהען הינטערן טיר און קוקען דורך א ספעציעל-געמאכטער לעכעל, און בעטראכטען דעם גאסט. צי ער געפילט איהר.

דאס האט אויך געמאכט דעם פלאץ חשובער און די אויגען פון דעם דאווינגען עולם וואס זאכט אפאבע פערענדיגענס פלעצער. מיט דער צייט האבען אונזער פלאץ גענומען בעזוכער די העכסטע אריסטאקראטישע און די רייכע סטע בעסט פון דער וועלט. מיטערשטע ויך, און וואו עס קומען אזוינע רייכע לייט, קומען אויך שטענדיג לויטענדיג מיידלעך און ווייבער, וואסמיר-קעס, וואס האט זיך געפאנגען א רייכען מאן. און איינע האבען שטארק געקראגען גאנץ שיינע חנונים דארטען, אבער נישט אלע. גאנץ אפט מאכט זיך, און מען פאלט דורך. אס וועל איך איהר דערצעהלען אפאיינטערעסענסעס אפאל מיט מיטעס ג. די פרוי פון א גראף. איהר ערשטער נאמען איז מאלי. מאלי איז געווען א גאנץ שיינע ווייבעלעך און א גאנץ פערטיגע און עס האט זיך איהר נישט שלעכט געלעבט. איהר מאן האט זי אריינגעקראגען טאקע מיט איהר שעהקייט און שכל. האט זי אבער געטראכט, אז אויב זי קען קריגען א גראף פאר א מאן, ווארום זאל זי עס נישט פרובירען קריגען נאך א העכערען טיטעל, א גרעסערען אריסטא-קראס פאר א מאן? און זי האט גענומען ווכען עפעס א העכערען טיטעל.

ביי אונז אין קלוב האט זי זיך בעגענעט מיט לארד ד. ער איז שוין געווען 54 יאהר אלט, מיט איבער 20 יאהר עלטער פון איהר. ער איז אבער געווען זעהר רייך. האט זי זיך גענומען איהם „בעארייטען“ איהר מאן, וועלכער האט געדינט אין דער ארמעע. איז גראד דאן אנגעפארהרען קיין ענגלישען. האט מאלי זיך אונט געטאנצט ביי אונז מיט לארד ד. ער האט איהר געגעבען פרע-זענטען שעהען און איהר האט געהאלטען אפאייג אויף זי. מיר איז געווען אינטערעסאנט צו זעהן וואס דא וועט זיין.

איינמאל אפאונגעט, זיצענדיג מיט לארד ד., האט זי גענומען צופיל טרינקען. מיידלעך און ווייבער פון דעם קארט טרינקען איהר אפאל געווענליך זעהר וועניג; זיי לאזען זייערע פרעליב טע טרינקען וואס מעהר. מיט א פער'שכיר'טען אבער האט מאלי גענומען גיסען אין זיך. ארום האלבע נאכט איז זי שוין געווען די קאס פער-ווארפען אויף איהם. ווען זי האבען זיך אויפגע-הויבען אונטערהען, האט איהר געמערקט אין דעם דרעסטיג רום, אז מאלי איז גאר נישט אזוי שכיר ווי זי האט זיך געמאכט. לארד ד. האט איהר אוועק-געפיהרט ארום. אבער אין יענער נאכט איז פאר-געקומען אפאלגענדע געשיכטע, ווי איהר האט זיך עס שפעטער דערוואוסט.

פארהענדיג אין טעקסי, האט מאלי געבעטען דעם לארד, ער זאל זי נישט אפפיהרען אהיים, ווארום זי וועט האבען גרויסע צרות פון איהר טאכטער.

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
טעפיצאל-ארט פאר ניין, זעלן און אירן-קראנקע.
NAWROT 8, tel. 2,19-90
זעהט אן פון 7-4 אונטער.

Dr. med. NIEWIAZKI
טעפיצאליש פאר סיפיליס, טריפער און הייט-קראנקייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדשיעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8-11 און פון 9-9 און.
זונטאג און יום-טוב פון 1-9 פארמ.
נעוונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

דער הויפט-קאמפאנענט האט זיך געקאנט אין איהם ענטווישען, און איבערגעבען פיהרען דעם גאנצען קאמפליצירטען ענין צו אפאנדערען. איבערזעהנדיג, טיף אין זיך האט ער געפיהלט אפאנדערען גענוג:

לויט זיין מיינונג האט דער קאמפאנענט שטארק צוגעאיילט מיט'ן ארויסגעבען דעם בעפעהל צו א רעסטירען נאר-עלדין.

און דערבער, ווען קרוקס האט איהם א פרעג געטון, צי האט ער נישט וואס איבערצוגעבען דעם קאמפאנענט, האט ער א שאקעל געטון מיט'ן קאפ, אז נישט.

ער האט דאך נישט געקאנט פאראויסזעהען, ס'זאג פנים עס וועלען קריגען די נאָהענטע גע-שעהענישען.

ווען ער ווייסט עס, א שטייגער, וואלט ער א ריבערגעשיקט דעם פערטעמאנענט א גענויעם ראפארט, און דער דאוויגער ראמאן וואלט קיינמאל נישט געווארען אנגעשריבען...

קרוקס האט איהם גאר געגעבען עטליכע נוצ-ליכע עצות, בענינים דעם גרים, און איז אוועקגע-פאָהרען קיין לאַנדאָן.

אין משך פון פיר טעג האט ער אלע אפאנדער-טירט דעם „קראנקען“ זיינע בעזוכער זענען געווען די איינציגע פער-וויילונג אין דעם אונטער-ענגלישן לאַנדווייליגען, מא-באטאנעם לעבען פון האַרין.

מיט אומגעוילדע האט ער געווארט אויף יעדען וויזט זיינעם, און מיט פערענדיגען געשטודירט די ראליע אונטער דער אפפיהרונג פון דעם געניטען עקספערט.

זיין באַרד איז שנעל געוואקסען.
(פאַרס זעצונג קומט.)

מיט א מעהר האלונגען... אט אזוי-אפאט!
ער האט איצט גערעט מיט אפאנדערען ערנסטער מינע, צו הארן האט נישט אויסגעהאלטען אין זיך פונדערענליכע, בעהמעהנדיג זיך, ווי ווייט ס'איז פאר איהם מעגליך געווען, קאפירען א זייטש.

קרוקס איז, ווייזט אויס, געווען געפיהרט פון זיינע בעהמעהנען נאכצומאכען בעלפארד'ן, נאך ער האט איבערזייגענד ווידערהאלט, אז א גאנצער אקטיאר דארף שטענדיג געדענקען, אז אפילו איבער בלויבענדיג מיט זיך אליין טאָר ער נישט ארויס-פאלען פון זיין ראליע.

מאראט האט דערלאנגט זיי און איז אוועק. קרוקס האט ביים טרינקען מיטגעטיילט די לעצטע בייסע.

הארן האט זיך דערוואוסט, אז ס'איז אפאנדער-געבען געווארען א בעפעהל צו ארעסטירען די טעג-צערין נאר-עלדין.

די פאליציי קען אבער בשום אופן נישט דערגיין דערווייל, וואו זי איז פערשוואנדען געווארען. דעם פרט איז געווען זעהר אונגאנצענעם צו הערען פאר האַרין, וואָרעם זיין אומפארויסטיג אַוועקלאָזען די טענצערין האט איצט געקאנט ברענ-גען צו שלעכטע רעזולטאטען.

ער האט צוטראגען געהערט קרוקס'ענס רייד, פערענדיג ביי זיך גאס, צי זאל ער דורך קרוקס'ן נישט איעבערגעבען דעם הויפט-קאמפאנענט, און זי די טענצערין איז ביי איהם געווען, און זי איז פערשוואנדען געווארען מיט'ן ערשיינען פון מאַר-טימען.

זעלבסטפערשטענדיך האט ער בעדארפט אזוי צו טון; ער איז אבער געווען א צו גרויסער עקסן, און האט פערמאגט צופיל איגענליכע:

מדה זיין זיך אין דעם, אז ער האט אפאנדער-לאָזט פון די הענד די טענצערין און מאַרטימערן איז געווען איבער זיינע כחוח.

לאנדער „פויירישער לאַנד שטערן“

טענסאציאנעלער ראמאן פון דעם וועלט-קריג

א פערקיהלונג, מיינ פריינד, לאָזט זיך נישט אזוי לייטס היילען!

— גו, מלא! — האט האַרן נישט גערן גע-ענטפערט, מחמת ער האט איצט נישט געהאלטען ביים טרייבען קאטאוועס.

— איהר כריפיעט, דאס איז נישט גוט, — האט בעמערקט קרוקס, אַוועקלייגענדיג דעם צילענ-דער און דעם סאקוואיאזש אויפ'ן שטול — דער ענטזינדונגס-פראָצעס אין האַלדו האט נישט אויפגע-הערט... מ'דאַרף זיך היטען, מיי פריינד, ובפרט טאקע אין אזא וועטער... מיר מיינע זענען שוין נישט קיין יונגעלייט.

— איהר דארט נישט שפילען קיין קאמעדיעס, הי קרוקס! — האט האַרן אויפגערעגט א זאג גע-טון.

— אייער שטים קלינגט שלעכט, זעהר שלעכט — האט קרוקס רהויג פאָרטגעזעט, בעטראכטענ-דיג דורך די ברילען דעם אפציער. — פערשטעהט איהר מיר, מאַר... פאָרדאָן, מיטטער בעלפארד, איהר דארט אויף זיך מעהר אפאנדער געבען... איהר רעדט מיט מיר פונקט אזוי, ווי פאר אייך זאלט געשטאנען א זעלנער פון דער פרייטישער ארמעע.

גוין, גוין, מיינ הער, אזוי טויג עס נישט! איהר דארט צו רעדען מיט א מעהרער ווייכערען קול, זעהר געניג!

געמישטע התונות אין פאריז

וואס עס דערצעהלט דער דיכטער רוד אינהארד

דער דיכטער רוד אינהארד האט אפגערוקט אין גרייזארקע, "פארוערט" און אפגעקלעבט זיין געמישטע חתונות צווישן יודען און פראנצויזען אין פאריז.

דער דיכטער שרייבט: איך האב די פראגע גוט אויסגעפארשט. מיר איז אויסגעקומען אז טרעפן זיך מיט א סך צוזעצט יונגע פארלעך, און איך מוז מעסטשטעלען, אז דא שפילט א ראָלע גישט נאר די טאָלעראַנץ מיט די פראנצויזען און זייער גלייכגילטיגקייט צו פראנצויזען פון רעליגיע און דאָסע נאָר מיר האָבען דאָ אַ טיפערע ערשיינונג. אַ יונגער, אינטעליגענטער אַרבייטער, וואָס האָט חתונה געהאַט מיט אַ פראנצויזישע, האָט עס מיר ריכטיג ערקלערט:

איך בין אלץ אַ זון פון אַ חסידישער באַר לעבאָטשער פאַמיליע און אַ פּוילישער קרייזשעסט — האָט ער געזאָגט — מיין גאַנצע יוגענט איז צוועק אין אַ מלחמה מיט די פּערסענלעכע יודישע טראַדיציעס, פיהרונגען, מיט דער חסידישער היסטאָריע, מיט דער קאַפּאָטע, מיטן גאַנצען שטייגער לעבען. שוין גאַנץ פריה האָב איך אַנגעהויבען לעזען, דערנאָך בין איך אַריין אין אַ סאַציאַליסטישער יוגענט אַרגאַניזאַציע, געהאַלטען אויפבויען און מיין שטאַט אַ ביבליאָטעק, גענומען אַנטייל אין אַלע געזעלשאַפּטליכע אַרבייטען.

איזער פּערשטע טאָג, אַז מיין גאַנצער שטרעבען איז געווען צווייטרייטען זיך אין דער ברייטער וועלט, און די ברייטע וועלט האָט געהייסן ס'ען די וועלט אויף יעדער זייט פוילען, וועגען געהען צו די פּאַליאָקען איז דאָ קיין רייד גישט געווען, דאָרט האָט מען מיר, ערשטענס גישט אַריין געלאָזען. צווייטענס, איך דאַרט פּונקט אַזוי פּאַנאַר טיש פינטער, ווי ביי אונז, דערצו נאָך, דער האָט, די פּערזאָנלעכע וואָס מיר בעגעגענען דאָרטען. אַז ס'איז געקומען די צייט צו ערשען דיעזען בין איך אַנטלעקען קיין פּאַריז, דאָס געשעע וואָס האָט אויך מיר געמאַכט אַ טיפּען איינדרוק, איז געווען דאָס, וואָס עס זענען דאָ גישטא קיין גוים. איך האָב אויפגעהערט צו פיהלען ווי אַ יוד, אין גאַס, אין פּאַבליק — אומגעט בון איך געווען אַ מענטש גלייך מיט אַלעמען. מיין אויסזעהן איז אויך כמעט אַ פראנצויזישער. דערצו בין איך גענוג פּעהיג זיך אויסצולערנען שפּראַכען. איך האָב זיך פּלייסיג גענומען לערנען פראנצויזיש. איך האָב געטרונקען, אַריינגעזאָפּט אין זיך די פאַרזייער פּייד-הייט, ווי וויין.

איך אַ פאַר יאָהר אַרום האָב איך שוין אַנגע-הויבען גוט פּערדיגען, איך האָב אַפּגעלייגט אַ פאַר טויזענד פראַנק און גענומען, ווי יעדער יוד, טראַכט טען פון אַ חלית. און דאָ האָט זיך אַנגעהויבען די פראגע פון חתונה האָבען. מיט אַ אינזעריער יודישער מידעל האָב איך מורא געהאַט צו טון אַ שוין, די יודישע טעכטער פון פוילען זענען, ערשטענס, גישט ווי אַמאָל, און די וואָס קומען נאָך פאַרזי מייענען, אַז פאַרזי איז בעשאַפּען געוואָרען אויף אַ גוט לעבען. אין פוילען איז מען געוואוינט געווען צו האָבען אַ דינסט. דער מאָן דאַרף זיין דער פּרנסה געבער. דער צוטראַגער, און אַ טייערען פעלץ פיהלט זיך נאָך היינט אויך אַ בעל-הבית'שע מידעל אומגליקליך, איך שווער איך, ביי דעם גאַנצען אומגליק דאָרט, געהען די מידע-לעך אַ סך עלעגאַנטער אַנגעקעטן ווי אין פאַרזי די פראנצויזקעס.

אַזאָ יאָך געהמען אויף זיך, איז מיר געווען גישט צום האַרצען. און דאָ האָב איך זיך בעקענט מיט אַ פראנצויזקע, אַ סאָכטער פון דעם בעל-הבית פון האַטעל, וואו איך האָב געוואוינט. אַ מידעל פון אַ יאָהר דריי און צוואַנציג, די עלטערען האָבען מיר

די פראנצויזישע פרויען ווייסען גישט פון קיין דינסטען. זיי ארבייטען שווער אַ גאַנצען טאָג, און קומט דער אוועקט, דאָן פּענען זיי זיך אויס, כאָרד בען זיך אָן. ווישען אָפּ די סאַגאַרבייט און די סאַגאַרזאָרגען פון פנים. און אַז דער מאָן קומט אַהיים, בעגעגענט איהם אויפן שוועל אַ קאַקעטע געליבטע. די דאָזיגע פּעהיגקייט צו וויין גלייכצייטיג אַ טרייע ווייב און אַ געליבטע, איז די אייגענשאַפּט בלויז פון די פראנצויזקעס.

די קונסט פון ליבען און געפעלען ווערען גע-הערט לעס זשעני פון דער פראנצויזישער פרוי. דאָס איז אַ קונסט, וואָס האָט זיך אויסגעאַרבייט דורך דורות. אין פּערלויף פון דריי הונדערט יאָהר, אין דעם זין איז די פראנצויזקע אַ שטאַרקע קאַנקער לענטקע דער יודישער מידעל, און די געמישטע חתונות פּעהרען זיך, ביי יודען פון טאָג צו טאָג.

גישט לאַנג צוריק האָב איך זיך געטראַפּען און אַ געזעלשאַפּט מיט אַזאָ פּאַל. ער איז אַ געזע-דיגטער כעמיקער פון פוילען. זי איז אַ פראנצויזישע לעהרערקע. דעם יונגעמאַן האָב איך נאָך געקענט אַלס סטודענט. ער האָט מיר פאַרגעשטעלט זיין יונגע פרוי. אין שמועס האָט זי מיר גאַנץ ערנסט דערצעהלט, אַז זי האָט געקויפט אַ יודישען יאָך בוך. אַזאָ בוך האָט גישט לאַנג צוריק אַרויסגעלאָזען אייבער פון די גרעסטע פראנצויזישע פּערלאַנג. זי קאָן שוין מאַכען פאַר'ן מאָן יודישע פּיש. זי איז געגאַנגען זעהן אַנסקייט דראַמע, "דער דיבוק", און זי בעדויערט וואָס די יודישע שרייבער זענען גישט איבערזעצט אויף פראנצויזיש.

דערביי האָט זי מיר דערצעהלט, אַז זי האָט געוואָלט מאַכען דעם מאָן אַנאָיפּערזאָונג און האָט איהם געקויפט אַ טלית. זי איז געווען שרעקליך פּערזאָונדערט, ווען ער האָט אַנגעקוקט דעם טלית און איז געבליבען גלייכגילטיג.

אַ בעקאַנטער האָט מיר דערצעהלט, אַז זי האָט אַ פריינד האָט חתונה געהאַט מיט אַ מידעל פון דער העכערער פראנצויזישער געזעלשאַפּט. זי האָט

שוין געקאָנט אַ פאַר יאָהר און זענען גישט גע-ווען געגען מיר. פּערקעהרט, איך בין זיי זעהר גע-פעלען געוואָרען — אַ יונגעמאַן וואָס טרינקט גישט, קלויבט געלד, פּערדינט. מיט איהן וואָרט, מיר האָבען חתונה געהאַט, און מיר האָבען אַ קינד, און מיר זענען גליקליך.

וואָס אַבעלאַנגט מיין יודישקייט, פיהל איך מיר גישט שלעכט. מייער שוויגער-עלטערען זענען אויך גישט פרום. איך פיהל גישט אין שטוב קיין שום שטערונג, מען לעבט מענטשליך, ווי אַלע פּרוי-צווען. פון אַנסאַנג איז מיר אַביסעל שווער גע-ווען, מיט זייערע צערעמאָניעס און העפּליכקייטען. פאַר יעדער זאָך מוז מען זאָגען אַנאַנדער פראַזע. אָבער איך האָב זיך שבעל צוגעוואוינט. וואָס אַנ-בעלאַנגט מיין פרוי, קאָן איך איהן זאָגען, אַז די בעסטע ווייב אין דער וועלט איז אַ פראנצויזקע.

איך וועל דאָ איבערלאָזען דעם יונגעמאַן און געבען אַ כאַראַקטעריסטיק פון דער פראנצויזישער פרוי. איך שטיץ זיך דערביי אויף צעהנדליגער מיינונגען פון מענשען, וואָס קענען גוט דעם פראנ-צויזישען לעבען.

ביי דער פראנצויזישער פרוי איז, ערשטענס, דער מאָן דאָס סאַמע העכסטע. מיין מאָן איז אלץ. מיין מאָן האָט ליב די געריכטען. מיין מאָן געפעלט אַזאָ קלייד. מיין מאָן לעזט די צייטונג. אויסער דעם, איז די פראנצויזישע פרוי שפּאַראַזם. די פראנצויז-קעס קאָנען אַלע זעהר גוט גייען.

מען געהט אין גאַס, און מען קוקט אָן די פּעיהטע ווייבלעך, ווי זיי טראַגען זיך מיט עלע-באַנץ, איינפאַך און פּיין. קיינעם פאַלט גישט איין אין קאָפּ. אַז דאָס דאָזיגע קליידעל איז שוין דריי מאָל איבערגענויט געוואָרען. אַז די רייצענדע בלוזקע איז אויפגענויט געוואָרען מיט איהרע אר-בענע הענט פון אַ רעשטעל זייד, וואָס זי האָט גע-קויפט די היטעלע האָט זי שוין פיר מאָל איבער-געפּונצט מיט די אייגענע פינגער.

לאדזער יודישער האַמעראַל-מעאַטער
אלעע 1-מער מא' 2.
געוון. ענגלישער זאַל (פריש רעפּאַנירט).
דירעקטאָר: רוד צעלמיסער.

גאַסטשפּילן פון דוד הערמאַן-טעאַטער
יום ה' האַמען
מיט'ן אַנטייל פון פּרעמיער פון דער ווילנער שרופע

היינט, דאנערשטאג, ד. 4. 9.30 און פאָולערע פאַרשטעלונג פון 7.5 ג. 2 וי.
מאַזן, רייב איז רעוואַלוציע
קאָמעדיע אוי 3 אַקטען פון וו. האַמאַיעוו.

פריימאַג בעניאַזונג
ס'בעשלייגען זיך: געוועזענע מיטגלידער פון דער ווילנער שרופע — אולריך, דוד, בירנבוים, דוד, הירשעלר, זלמן, מעסינגער מיכאַל, קעניג דינא, קוילנדרער יעקב מיט דעם פּרעמיער יוסף קאַמען בראַש, ווי אויך נערה רבקה, יחיאל דאָקאָוו, בת-שבע.

אינסעניואַציע און רעזשי: רוד הערמאַן.
בילעטען צו בעקומען אין קאָנדיטאָרי פון ה' ראַשנאָלר (פּיעטריקאָווער 88) און אַ זאַנצען טאָג אין דער קאַסע פון טעאַטער.

היינט און פאַרן טעג!
אויפן אַלגעמיינעם פּערלאַנג פון ג. פּובליקום ווערט געגעבען דער פּילם, וואָס פּערשיינט דעם צווייטער א. ג.

רייב-פאַראַדע
רעזשי: Ernest Lubiez
אין די הויפט-רולן:
Janette Mac Donald
Maurice Chevalier

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאַכמיטאָג
שבת, זונטאָג און יום-טוב 2.30 נאַכמיטאָג
פאַפּולערע פּרייזען
דער זאַל איז מעקאַניש ווענטילירט.

געוואָלט ביידע צדדים צופרידענשטעלען און מאַך כען די חתונה אפריהער ביים רב און דערנאָך זי-גלח. אַז מען האָט איהר ערקלערט, אַז דאָס איז אונגעגלייך, האָט זי דאָס גישט געקענט פּערשטען. וואָס אַרט דאָס דעם, רב און דעם גלח, אַז זיי וועלען די אַלטע לייט פּערשאַפּען אַ שטיקעל פּערזענליכען? מיר פּערזענליך געהן ביי ביידע גישט אָן.

אַ יודישער באַציאָנאַליסט, וואָס האָט דאָס אויך געהערט, האָט מיר שפּעטער געזאָגט מיט ביי-טערגיט:

— דאָס איז דער סוף.
— דער סוף? — האָב איך געקוועטשט מיט די פלייצעס. נאָך מיין מיינונג איז דאָס שוין בעסער ווי שלעפּען אַנקעוויטענען פון גישט אהער און גישט אַהין. איז פראנצויזישען קאָן קיין יודישע מידערהייט מיט יודיש און יודישע קולטור גישט עקזיסטירען. בלייבט דעם יודען צו עקזיסטירען מיט אַנאָיפּער-בלייבען פון אַמאָליגער יודישקייט. געהערען צו אַ רעליגיע וועגען וועלכער ער ווייס זעהר וועניג. ער ווייס, אַז ס'איז דאָ אַ "מוזע" (משה ו-12) מיט אַ מציה פון מל זיין, מיט אַ סך גודל לוינט זיך דען, צוליב די דאָזיגע דריי זאַכען, צו ברענגען אַ פאַר אַ קרבן די ליבע און דאָס גליק און דעם פּרייז-ליכען לעבען פון צוויי יונגע מענשען? זיכער גישט ווער פון אונז ביידען איז גערעכט געווען, — דאָס וועט די געשיכטע ענטשיידען.

איך בין גישט לאַנג צוריק געפּאָהרען מיט אַ רומענישען יוד, האָט ער פאַר מיר שטראַק געליבט זיין פראנצויזישע ווייב. ער האָט זיך בעריהמט, אַז זי קאָכט איהם אפּילה טאַלענעס. אַזאָ, אין דעם זין ווערט די יודישקייט גישט פּערפאַלען. און אפּשר זענען מיר ביידע גערעכט? טאָרן קאָן וויסנליכען אַלץ אויף דער וועלט.

נאָך כאַפּען אַ שמועס מיט די "נקבות" און דאָן איז אַלץ קאַפּוט, גישט נאָר דאָס געשעס, נאָר מיר אויך. מיר פּאָהרען דאָך אויף פּאַלשע, פּתיבות" און איינגאַנצען טריף.

— וואָס וועסטו אַיזט טון, אויב'ן אַפּענעס ים? האָט דער מאַמראַס געזאָגט, גאַריגישט, נאָר וויצען און וואַרען, וואָס ס'וועט ווייטער זיין.

— און האָבען אויפן אויג דעם פּראַפּעזאַר, האָט "כאַרט" צוגעגעבען.

אַדאַלף איז געוועזען איינגאַנצען צוהוישט און גישט געוואוינט, וואָס ס'זאָגט זיך מיט איהם.

— די הויפט זאָך איז, אַז מען דאַרף זיך בעמיהען און זעהען, אַז דער פּראַפּעזאַר זאָל דער-וויל גישט ווערן קיין הילף ביי קיינעם, האָט האָנט געזאָגט, אויב וועגען אונז וועלען נאָר דער דאָזיגער פּערשאַלענער דעטעקטיוו און דער פּאַ-פּיסאַן וועלען מיר זיך מיט זיי אַנזעצן געבען. אויב אָבער וועגען דעם וועלען וויסען נאָך אַנ-דערע מענשען איז זעהר שלעכט.

— אויב אַזוי דאַרף מען גלייך מיט זיי אַנזעצן געבען, ביז זיי וועלען בעווייזען איינזען צו וויסען געבען וועגען דעם.

— ס'זעהט גישט אַזוי לייכט, "כאַרט" פּערליך גישט דעם קאַפּ. מאַרגען וועלען מיר זיך אַלע צונויפּקומען און בעטראַכטען. וואָס צו טון. יעד-דענפאַלס, וואָלט מען געדאַרפט אַזוי טון, אַז דער פּראַפּעזאַר זאָל זיך אַזוי פיהלען, אַז ער זאָל זיך גישט קענען צופיל אַרומדעהען איבער דער שיף-ווי אַזוי קען מען דאָס מאַכען.

— איך וועל שוין פעסע צוטראַכטען.

— ס'וועט האָנט און די ווייסט גאַנץ גוט, אַז וואַרען וועט דייך בעלויבען.

— יא, ס'איז נאָר אַ שאַד, וואָס וואַרען איז גישט מיטגעפּאָהרען מיט דעם טראַנספּאָרט, ער איז קלוגער פון אונז אַלע, ער וואָלט שוין גע-פונען אַנזעצן.

(פּאַרזעצונג קומט).

— אַז דער דאָזיגער פּערשון מיט דער לאַנג גער באַרד, צושויערעטע האַר און בלויע בריילען איז בכלל קיין פּילאָזאָף און פּראַפּעזאַר גישט, נאָר אַ פּשוטער....

— וואָס אַ פּשוטער?
— אַ פּשוטער דעטעקטיוו, וועלכער איז געק-מען ספּעציעל, איך זאָקיקען.

— וואָס גאָך ווייס ער האָנט?
אַלץ ווייסט ער, ער ווייס אפּילו, אַז צווישען די מאַטראַסען זענען פאַרהאָן אייערע מענשען, ער ווייס גענער גישט, וועלכע זיי זענען, איצט האָב איך אויסגענויט, וואָס דער פּראַ-פּעזאַר האָט זיך געלענט שלאַפען און בין אהער-געקומען, כדי איהן אַלץ איבערצוגעבען, ווייל איך האַלט, אַז איהר דאָרפּט דאָס וויסען.

"כאַרט" איז גאַנצעס צוגעגאַנגען צו האַנטן, איהם טיף אַריינגעקוקט אין די אויגען, אַריין אין געזאַגט, אונטערשרייכענדיג יעדעס וואָרט:

— האָנט, אפּשר ווילסטו די אונז שאַנטאַזירען, זאָלסטו גלייך זאָגען, מיר וועלען פּערטיג ווערען, נאָר מאַך גישט אַזעלכע אַנטשעלען, אַז מיר זאָ-לען זיך בכלל גישט קענען אַרענטווערען.

— דו ביזט אַ הויז, "כאַרט", פּערשטעסטו. פאַהר איך דען מיט דיר דאָס ערשטע מאָל. דאָס וואָס איך דאַרף פּערדיגען, פּערדין איך אפּען. איך דאַרף גישט געהען מיט הינטערזוועגען.

— אַלואו, וואָס איז איצט פאַרהאָן צו טון?
— צי ווייסט נאָך איינזען וועגען דעם אויף דער שיף?

— גיין, קיינער גישט אויסער דער קאַפּיטאַן. פּערקעהרט, דער פּראַפּעזאַר האָט זיך בעוואַרענט, אַז קיינער דאַרף דערווילן וועגען דעם גישט וויסען, ווען ער וועט ברויכען הילף האָט ער געזאָגט, וועט ער מיטוועלען דעם קאַפּיטאַן.

— אָבער, וואָס דאַרפען שיר אַיזט טון, ס'הויבט אַז ענג צו ווערען, די דאָזיגע גבלה קען

ר. איזראַעל

רייב איז מיר

שטאַטציאָן. שראַטישער ראַמאָן פון לאדזער לעבען

27

— איך האָב דאָס געהערט אַז מייער איי-גענע אויערען.

"כאַרט" און אַדאַלף זענען אויסגעפּרונגען פון זייערער ערשער.

— ערקלער דיטליך, האָנט, כדי איך זאָל פּערשטעהען, האָט דער "כאַרט" אַנגעכאַפּט האַנט'ן ביי דער האַנד.

דער מאַמראַס האָט ווייטער גלייכגילטיג גע-רויכערט זיין לולקע און געזאָגט:

— איך פיהר מיר אַזוי שטענדיג, אַז איך גיב אַכטונג, ווער און וועגען וואָס איינזען רעדט מיט אונזער קאַפּיטאַן. אויך היינט, ווען די שיף האָט געריהרט פון אַרט, האָב איך אַכטערווייט דעם קאַפּיטאַנט קאַזיטע און איך האָב פון דערווייטענס געהערט ווי איינזען אַ צוטראַגענער פּילאָזאָף וויל אונבעדינגט רעדען מיטן קאַפּיטאַן. דאָס זאָט מיר איינזען מיט און איך האָב בעשלאַסען אונ-טערזאָהערען דאָס געשרעך, וואָס דער דאָזיגער האַלב-מאַטאָיערער פּראַפּעזאַר וועט פיהרען מיט דעם קאַפּיטאַן. ס'האָט זיך מיר איינגעגעבען און איך האָב זיך דערוואַסט זעהר טענסאַציאָנעלע זאַכען.

דעריין? האָבען ביידע מעטאַמאָל אויסגעשרי-גען.

ביי דער שיף וועט אונז דאָך געוויס איינזען אַפּאָהרען? האָט אַדאַלף געפּרענט.

— דו ביזט דאָך נאָך גאָר אַ גרינער אַדאַלף, דו ווייסט דאָך נאָך גאַריגישט ווי אַזוי אַזעלכע זאַכען ווערען געמאַכט.

— איך פאַהר דאָס ערשטע מאָל. דאָס האָט מיר, וואַלדעק" אַריינגערקוקט אַזאָ "סאַנפּע" און געגען איהם זיך אַקעגענשטעלען ווייסט די דאָך, אַז מ'קען גישט.

איך זייער קאַזיטע האָט זיך אַריינגעשלייערט אַ הויכער, שטאַרקער מאַטראַס, מיט אַ גראַנער רויטער זאָל און אַ לולקע אין מול.

— האָנט, האָט דער "כאַרט" דערשראָקען זיך אַפּגערויפּען, ווי אַזוי האָסטו געוואָנט איצט אַריי-נעקומען אהער, ס'האָט דאָך דין איינזען גע-קענט בעמערקען.

מיר האָב שוין גוט אַכטונג געגעבען, אַז קיינער זאָל מיר גישט זעהען. אָבער איך האָב גע-מאָט אַריינקומען, כדי איהן איבערצוגעבען אַ זעהר וויכטיגער ענין.

— וואָס איז געשעהען האָנט.

— מיטפייגריט איהן נאָך און מ'קוקט נאָך איינער יעדען שריט.

— פון וועגען ווייסט דו דאָס?

